

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 15

מעט ביאור ע"פ אני דפ' ציצית

הסבר קצר על "אני" בפרשת ציצית (במדבר ט"ו:מ"א)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/15

1 מעט ביאור ע"פ אני דפ' ציצית

ביאור קצר על "אני" שבפרשת ציצית

2 הנה בענין ב"פ [בי פעמים] אני. עמ"ש בביאור ע"פ ויקרא. וי"ל [ויש לומר] דהראשון במלי דאצילות

שנעשית עתיק לבריאה והוא בחי' שרש הגי"ע [הגן עדן] העליון וגי"ע [וגן עדן] התחתון.

ובענין אמירת "אני" פעמיים, ראו מה שכתוב בביאור על הפסוק "ויקרא". ואפשר לומר שהפעם הראשונה היא במלכות דאצילות, שנעשית עתיק לבריאה; והיא בחינת השורש של גן עדן העליון וגן עדן התחתון.

והבי' בכתר שהוא בחי' אין שממנו תמצא החכמה וגם במלי דאצילות היינו מה שמקבלת מבחינת ונהר יוצא מעדן

והפעם השנייה היא בכתר, שהוא בחינת אין, שממנה נמצאת החכמה; וכן במלכות דאצילות — כלומר, במה שהיא מקבלת מבחינת "ונהר יוצא מעדן",

שהוא חו"ב [חכמה ובינה] כו' וכמ"ש בביאור ע"פ אז ישיר ישראל כו' עלי באר בענין מעין גנים כו' ע"ש.

שהוא חכמה ובינה וכו', וכמו שכתוב בביאור על הפסוק "אז ישיר ישראל" וכו', "עלי באר", בענין "מעין גנים" וכו'; עיינו שם.

(ועי"ל [ועוד יש לומר] כי ב"פ [בי פעמים] אני שניהם בכתר אלא שהוא ע"ד מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א ספ"ג

[סוף פרק ג'] בפ"י אני ראשון ואני אחרון וז"ל [וזה לשונן] כי הכתר הוא ראשון והוא אחרון והוא אין והוא

אני

(ואפשר לומר עוד ששתי הפעמים שבהן נאמר "אני" הן בכתר, אלא שזה על דרך מה שכתוב בעץ חיים, שער 41, סוף פרק 3, בפירוש "אני ראשון ואני אחרון". וזה לשוננו: "כי הכתר הוא ראשון והוא אחרון, והוא אין והוא אני";

כי בבחי' מלי של המאציל אשר בו הוא אחרון ונק' אני שהוא המלי' ובבחי' שרש הנאצלים אשר בו שהוא בחי' כתר הוא הראשון נק' אין אותיות אני עכ"ל [עד כאן לשוננו].

כי בבחינת מלכות של המאציל שבו, שהיא אחרונה ונקראת אני, והיא המלכות; ובבחינת שורש הנאצלים שבו, שהיא בחינת כתר, הוא הראשון ונקרא אין, אותיות אני". עד כאן לשוננו.

ולפ"ז [ולפי זה] י"ל [יש לומר] גם כאן דפ"י אני הוי' אלקיכם. דפעם הראשון. היינו בחי' אין דהיינו שרש הנאצלים ומבחינה זו הוא שרש ההתגלות שבג"ע [שבגן עדן] ע"י בחי' ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא.

ולפי זה אפשר לומר גם כאן שפירוש "אני הוי' אלקיכם" בפעם הראשונה הוא בחינת אין, כלומר שורש הנאצלים; ומבחינה זו נמשך שורש ההתגלות שבגן עדן, באמצעות בחינת "ושער ראשו כעמר נקא".

אמנם מה שכפל עוד פעם ב' אני הוי' אלקיכם זהו התגלות בחי' מלי' דא"ס שנק' אני והוא ההתגלות שיהי' [שיהיה] בתח"מ [בתחיית המתים] וענין שגילוי זה הוא ע"י

אבל מה שנאמר שוב, בפעם השנייה, "אני הוי' אלקיכם", הוא התגלות בחינת מלכות דאין סוף, הנקראת אני; וזוהי ההתגלות שתהיה בתחיית המתים. והענין שההתגלות הזאת היא באמצעות

לבושיה כתלג חיור י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] במבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] פ"ב [פרק ב'] ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] בהשמטות דדניאל בפ"י לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג פי' האריך הוא לבושיה דעתיק יומין. ושער רישיה של לבושיה הנזכר שהוא א"א הוא כעמר נקא עכ"ל [עד כאן לשונו].

"לבושיה כתלג חיור" אפשר לבאר על פי מה שכתוב במבוא שערים, שער 3, חלק 2, פרק 2, ובלקוטי תורה של האריז"ל, בהשמטות על דניאל, בפירוש "לבושיה כתלג": "הכוונה היא שאריך הוא לבושו של עתיק יומין; ושער ראשו של הלבוש הנזכר, שהוא אריך אנפין, הוא כעמר נקא". עד כאן לשונו.

וא"כ לפ"ז [לפי זה] התורה שנק' שער רישיה היינו שער רישיה דא"א. והמצות שנק' לבושיה היינו א"א עצמו שע"י לבוש זה יומשך ויתגלה בחי' ע"י שהוא מלי' דא"ס ממש וכנודע דשרש המצות בגלגלתא דא"א כו').

אם כן, לפי זה, התורה שנקראת "שערות ראשו" היא שערות הראש של אריך אנפין; והמצוות שנקראות "לבושו" הן אריך אנפין עצמו, שכן באמצעות לבוש זה תימשך ויתגלה בחינת עתיק יומין, שהיא מלכות דאין סוף ממש, כידוע ששורש המצוות הוא בגלגלתא של אריך אנפין וכו').

והנה במ"א נתבאר בענין כדכד כדין וכו' שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהי' [יהיה] ג"כ ב' בחי' אופני הגילוי מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

והנה במקום אחר נתבאר בענין "כדכד" — "כדין וכדין", "כך וכך" — שלעתיד לבוא יהיו גם שתי בחינות, [שני] אופני גילוי: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

וזהו ענין שהם וישפה שהם בחי' יוסף ובנימין ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] דלכך י"א שיחיד המתפלל לעצמו חוזר תיבות אני ה' אלקיכם להשלים מנין רמ"ח תיבות דק"ש [דקריאת שמע]. נמצא כופל אני ה' שני פעמים.

וזהו ענינם של שהם וישפה, שהן בחינות יוסף ובנימין. ועל פי זה אפשר לומר שלכן יש אומרים שיחיד המתפלל לעצמו חוזר על המילים "אני ה' אלקיכם", כדי להשלים את מניין רמ"ח התיבות שבקריאת שמע. נמצא שהוא כופל את ה"אני" השני, ואומר אותו פעמיים.

3 ומבואר למעלה דבחי' אני ה' זהו ענין נאמן לשלם שכר לע"ל [לעתיד לבוא] בתח"מ [בתחיית המתים] והכפל היינו שגם לע"ל [לעתיד לבוא] יהיה בגילוי זה ג"כ ב' בחי' כנ"ל מלמעלה למטה ומלמטה למעלה והיינו ג"כ מבחי' התורה ומבחי' המצות.

ומבואר לעיל שהבחינה של ה"אני" השני היא ענין "נאמן לשלם שכר" לעתיד לבוא, בתחיית המתים. הכפילות פירושה שגם לעתיד לבוא יהיו בגילוי זה שתי בחינות, כפי שהוזכר לעיל: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. הדבר נובע גם מבחינת התורה וגם מבחינת המצוות.

ועיין מ"ש בד"ה המגביהי לשבת שהמצות הן מלמטה למעלה וכמ"ש וצדקה תרומם והתורה היא מלמעלה למטה כו' וכמ"ש ג"כ בד"ה נר חנוכה כו' כדי שתהא מזוזה מימין כו'.

וראו גם מה שנכתב במאמר המתחיל "המגביהי לשבת", שהמצוות הן מלמטה למעלה, ככתוב: "וצדקה תרומם", ואילו התורה היא מלמעלה למטה וכו'. כך נכתב גם במאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו': "כדי שתהא מזוזה מימין" וכו'.

ועיין עוד מענין ב"פ [ב' פעמים] אני שנאמר במצות ציצית בגמרא (פ"ד דמנחות דף מ"ד ע"א) דשם פ"א אי' על שכר ואחד על עונש וכ"ה בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דע"ח סע"ב [סוף עמוד ב].

ראו עוד בענין שתי הפעמים שבהן נאמר "אני" במצוות ציצית, בגמרא (פרק ד מנחות, דף מ"ד ע"א), שם פירשו שאחת נאמרה על שכר ואחת על עונש. כך נאמר גם בזהר, חלק ג, פרשת אחרי, דף ע"ח סוף ע"ב.

והם ג"כ ב' בחי' חו"ג [חסד וגבורה] ומה שנאמר זה בציצית דוקא היינו לפי שע"ז מרמזים ב' בחי' תכלת ולבן שבציצית עמ"ש מזה בד"ה ויקח קרח.

גם אלה שתי בחינות: חסד וגבורה. והטעם שהדבר נאמר דוקא בענין ציצית הוא ששתי הבחינות של תכלת ולבן שבציצית רומזות לכך. ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ויקח קרח".

עוד יש להעיר ממ"ש ברבות מקץ [ר"פ צ'] ובפ' קדושים [ס"פ כ"ד] מן אני של בשר ודם אתה למד אני של הקב"ה כו'

עוד יש להעיר על הנאמר במדרש רבה, מקץ [בתחילת פרשה צ'], ובפרשת קדושים [בסוף פרשה כ"ד]: "מן היאני של בשר ודם אתה למד את היאני של הקב"ה וכו':

ע"י שאמר פרעה ליוסף אני פרעה זכה לכל הכבוד הזה לשיבוא אני של הקב"ה כו' אני ראשון ואני אחרון עאכ"כ [על אחת כמה וכמה].

"על ידי שאמר פרעה ליוסף: 'אני פרעה', זכה לכל הכבוד הזה; לשיבוא היאני של הקב"ה וכו', "אני ראשון ואני אחרון" — על אחת כמה וכמה."

4 והענין כי פי' אני הוי' היינו שבחי' אני הוא מהותו ועצמותו ית' והוי"ה הוא מה שמהוה ע"י צמצום יו"ד חכמה כו'

ביאור הענין הוא כך: פירוש המילים "אני הוי"ה הוא שבחינת "אני" היא הווייתו ועצמותו יתברך, ואילו "הוי"ה הוא מה שמתהווה באמצעות הצמצום של הוי"ד — חכמה וכו'.

והנה והחכמה מאין תמצא בחי' אין הוא אותיות אני והוא סתימו דכל סתימין כו' כנ"ל ונקרא אצלינו אין לרוב העלמו שאינו בגדר תפיסא והשגה ועיין מ"ש בד"ה שחורה אני ונאווה אש שחורה בפ"י ישת חשך סתרו.

והנה, "והחכמה מאין תמצא": בחינת "אין" מורכבת מאותיות "אני", והיא "סתימו דכל סתימין" וכו', כפי שנאמר לעיל. היא נקראת אצלנו "אין" בגלל עוצמת ההסתר שבה, שכן היא אינה בגדר תפיסה והשגה. ועינינו במה שכתוב במאמר הפותח במילים "שחורה אני ונאווה", בענין "אש שחורה", בפירוש "ישת חשך סתרו".

5 ומ"ש במ"א בענין כי אל דעות שמלמטה למעלה נקרא למטה היש ולמעלה אין לפי שאינו מושג ומה שנכתב במקום אחר בענין "כי אל דעות": מלמטה למעלה, מה שלמטה נקרא יש ומה שלמעלה נקרא אין, משום שאינו מושג;

אבל מלמעלה למטה הוא בהפך שלמעלה היש ולמטה אין משום דכולא קמיה כלא חשיב ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיהיה גילוי אלקות

אבל מלמעלה למטה הדבר הפוך: למעלה הוא היש ולמטה הוא אין, משום ש"כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו כלא כלום. ולעתיד לבוא, כאשר תהיה התגלות אלקות,

הנה מבחיי אין והעלם יהיה בחיי אני אשר אני מורה על גילוי והיינו שיהיה גילוי בחיי אני דהיינו מה שלמעלה היש כו' ועמ"ש מזה סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה.

אז מבחינת אין והעלם תהיה בחינת אני, שכן "אני" מורה על גילוי; כלומר, תהיה התגלות של בחינת אני — דהיינו, שמה שלמעלה הוא היש וכו'. ועיינו כמה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה".

6 וכמ"ש ראו עתה כי אני הוא בפי האזינו. ופי' בזה"ב [בזהר חלק ב'] משפטים ק"ח ב'. עתה ראו מה דלא תוכלו למיחמי מקודם לכן.

וכמו שכתוב: "ראו עתה כי אני הוא" בפרשת האזינו. והעניין מוסבר בזוהר, חלק ב, משפטים, קח ע"ב: "עתה ראו מה שלא יכולתם לראות קודם לכן".

ועמ"ש מזה בד"ה במדבר סיני באוהל מועד. וכן מבואר בגמרא (פ"ו דפסחים דס"ח סע"א [סוף עמוד א]) דקאי אלע"ל [על לעתיד לבוא]

ועיינו כמה שנכתב על כך במאמר המתחיל "במדבר סיני באוהל מועד". וכך מוסבר גם בגמרא (פסחים, פרק ו, דף סח ע"א בסופו), שהכוונה היא לעתיד לבוא,

דהיינו בעת תחיית המתים שע"ז נאמר אני אמית ואחיה וכ"ה בסנהדרין (דצ"א ע"ב) וזהו לכשיבוא אני של הקב"ה

כלומר, בזמן תחיית המתים, שעליה נאמר: "אני אמית ואחיה"; וכך נאמר בסנהדרין (דף צא ע"ב). וזהו פירוש "כשיבוא היאני של הקדוש ברוך הוא".

כי אני הוא אותיות אין דהיינו מה שעכשיו בחיי העלם בתכלית ונק' מלמטה למעלה בשם אין יומשך לעי"ל [לעתיד לבוא] בבחי' גילוי להיות הגילוי למטה ג"כ

כי אותיות "אני" הן אותיות "אין"; כלומר, מה שעכשיו הוא בבחינת העלם מוחלט ונקרא מלמטה למעלה בשם "אין", יימשך לעתיד לבוא בבחינת גילוי, כך שהגילוי יהיה גם למטה,

כמו שהוא למעלה להיות ראו עתה כי אני הוא כו' וכמ"ש ואמר ביום ההוא

כפי שהוא למעלה, ואז יהיה "ראו עתה כי אני הוא" וכו'. וכמו שכתוב: "ואמר ביום ההוא",

הנה אלקינו זה כו' והוא ע"ד לע"ל [לעתיד לבוא] הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה כו' שלא יהיה נרתק והעלם לבחי' שמש הוי'.

"הנה אלקינו זה" וכו'. וזה בדומה לכך שלעתיד לבוא הקב"ה יוציא חמה מנרתיקה וכו' — שלא יהיה נרתק והעלם לבחינת "שמש הוי'".

גם כמ"ש במ"א בהא דכתיב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. דמשמע אני ממש מהותו ועצמותו ית' וכתיב מלא כל הארץ כבודו.

וכן כמו שנכתב במקום אחר על הפסוק "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא": משתמע מכך שה"אני" עצמו, מהותו ועצמותו יתברך, הוא הממלא אותם; וכתוב: "מלא כל הארץ כבודו".

7 וכבודו היינו זיו יקריה. והפ"י דמה שמלובש בבחי' גילוי בהעולמות הוא רק זיו יקריה. ובחי' אני מלא הוא בבחי' העלם וסוכ"ע דסובב אין פ"י מקיף מלמעלה כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח.

"כבודו" פירושו "זיו יקריה", זיו כבודו. כלומר, מה שמתלבש בעולמות באופן גלוי הוא רק זיו כבודו; ואילו הבחינה של "אני מלא" היא בהעלם, והיא אור סובב כל עלמין. "סובב" אינו פירושו מקיף מלמעלה, כפי שנכתב בספר של בינונים (תניא), פרק מ"ח.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיהיה בחינת סוכ"ע מאיר בבחי' גילוי ממש באור פנימי מה שעכשיו אני מלא בבחי' העלם ע"ז אמר לכשיבוא אני של הקב"ה.

ולעתיד לבוא, כאשר סובב כל עלמין יאיר בגילוי ממש, כאור פנימי, מה שכעת הוא בבחינת "אני מלא" בהעלם — על כך נאמר: "לכשיבוא אני של הקדוש ברוך הוא".

8 ועד"ז נתבאר בת"א [בתורה אור] פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה.

ובאותו כיוון הוסבר בתורה אור, פרשת בראשית, בביאור על הפסוק "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה".

אני דייקא עושה היינו המאציל העליון ב"ה שממנו נמשך התגלות נשמות חדשות כו' ע"ש וזהו ענין כ"פ [ב' פעמים] אני ע"ד אני ראשון ואני אחרון היינו שיהיה הגילוי למטה ממש כמו למעלה (כמ"ש בד"ה נאוו לחייך בתורים).

"אני" דווקא "עושה": הכוונה למאציל העליון, ברוך הוא, שממנו נמשכת התגלותן של נשמות חדשות וכו'; עיינו שם. זהו גם עניינה של אמירת "אני" פעמיים, בדומה ל"אני ראשון ואני אחרון": כלומר, שהגילוי יהיה למטה ממש כפי שהוא למעלה (כמו שכתוב במאמר המתחיל "נאוו לחייך בתורים").

ועמ"ש בד"ה ראשי המטות בפ"י אני ראשון ואני אחרון וזהו מן אני של בשר ודם אתה למד אני של הקב"ה כי

ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "ראשי המטות", בפירוש "אני ראשון ואני אחרון". וזהו פירוש "מן היאני" של בשר ודם אתה למד את היאני של הקדוש ברוך הוא. כי

הנה אני פרעה מורה על רוממות והתנשאות שכל העם שפלים ובטלים לפניו והם עבדים אליו והוא המרומם מהם וזהו ענין אני פרעה בחי' רוממות

הנה, "אני פרעה" מורה על רוממות והתנשאות: העם כולו שפל ובטל לפניו, בני העם עבדים לו, והוא מרומם מהם. וזהו עניינו של "אני פרעה" — בחינת רוממות.

ולכן מזה נמשך אשר ומבלעדיך לא ירים כו' ועיין מזה בבחי' ס"פ בהר א"כ מזה אתה למד אני של הקב"ה

ולכן נמשך מכך "ומבלעדיך לא ירים" וכו'. ועיינו בעניין זה ברבנו בחיי, בסוף פרשת בהר. אם כן, מכך אתה למד את ה"אני" של הקדוש ברוך הוא,

שהרי במדת מלכותו ית' העולמות מתהווים ממש. שע"י מחשבת אנא אמלך מזה לבד העולמות נתהוו. שהרי באמצעות מידת מלכותו יתברך העולמות מתהווים ממש. באמצעות מחשבת "אנא אמלך", "אני אמלך", נבראו העולמות — מכוחה בלבד.

9 וזהו אני הוי' שבבחי' זו נמשך שרש התהוות כל הנבראים. א"כ עאכ"ו [על אחת כמה וכמה] שלמעלה היש וכולא קמיה כלא ממש חשיבא

וזהו "אני הוי'": מבחינה זו נמשך השורש להתהוותם של כל הנבראים. אם כן, על אחת כמה וכמה שלמעלה הוא היש, ו"כולא קמיה כלא ממש חשיבא" — הכול נחשב לפניו לאין ממש.

וזהו ענין הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. רק שהוא בבחי' העלם ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיהיה גילוי בחי' זו זהו לכשיבוא אני של הקב"ה.

וזהו ענין "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא": אלא שהדבר הוא בהעלם. ולעתיד לבוא, כשיתגלה היבט זה, זהו "לכשיבוא אני של הקב"ה".

(ועמ"ש בפ"י הפסוק אני כברוש רענן בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ [יום הכפורים] ובד"ה שבת שבתון ובד"ה כי ביום הזה יכפר)

(ועיינו במה שכתוב בפירוש הפסוק "אני כברוש רענן" במאמר המתחיל "לבאר ענין יום הכיפורים", ובמאמר המתחיל "שבת שבתון", ובמאמר המתחיל "כי ביום הזה יכפר").

והנה כתיב כי גאה גאה. ב"פ [ב' פעמים] גאה היינו בחי' סוכ"ע ומה שלמעלה מעלה מבחי' סוכ"ע. והנה כתוב "כי גאה גאה". "גאה" פעמיים מורה על בחינת סובב כל עלמין ועל מה שלמעלה מעלה מבחינת סובב כל עלמין.

וזהו ענין ב"פ [ב' פעמים] אני. וכ"ז [וכל זה] נמשך ע"י מעשה המצות שהם תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תרי"ך עמודי אור שהם ב' פעמים יש כו'.

וזהו ענין "אני" פעמיים. וכל זה נמשך על ידי קיום המצוות, שהן תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן — והן תרי"ך עמודי אור, שהם פעמיים יש וכו'.

שע"ז נמשך מבחי' גאה גאה אדון הנפלאות כו'. עוי"ל [עוד יש לומר] פ"י לכשיבוא אני של הקב"ה ע"ד מ"ש ברכות ס"פ בא אבל לע"ל [לעתיד לבוא] אני לבדי כו' ע"ש:

שעל ידי כך נמשך מבחינת "גאה גאה", "אדון הנפלאות" וכו'. עוד אפשר לבאר ש"לכשיבוא אני של הקב"ה" הוא על דרך מה שנאמר במדרש רבה, סוף פרשת בא: "אבל לעתיד לבוא אני לבדי" וכו'; עיינו שם.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/15

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק